Scenariusz lekcji języka polskiego w klasie pierwszej liceum.

czas trwania: 45 min.

Cele operacyjne lekcji:

1. uczeń zna schemat aktu komunikacji językowej wg Romana Jakobsona,
2. uczeń rozumie znaczenie pojęć: nadawca, odbiorca, komunikat, kod, kanał komunikacyjny, kontekst, intencja,
3. uczeń świadomie obserwuje i analizuje akt mowy,
4. uczeń dokonuje charakterystyki nadawcy, odbiorcy i relacji miedzy nimi na podstawie ich wypowiedzi,
5. uczeń odczytuje, tworzy i przekształca wiadomości stosownie do założeń.

Temat lekcji: *Wiem, co mówię ... - czyli o „dobrej" komunikacji.*

Metody pracy: *metoda niedokończonych zdań, elementy dramy - wchodzenie w rolę i elementy problemowej.*

Formy pracy: *indywidualna i zespołowa (praca w grupach).*

Strategie: *asocjacyjna, elementy problemowej i emocjonalnej.*

Zasady: *świadomej aktywności, przystępności, łączenie praktyki z teorią.*

Środki dydaktyczne:

- *nagranie „Marszu weselnego" Mendelsona,*
- *plansza z niedokończonymi zdaniami,*
- *plansza z mottem lekcji (opinia Jerzego Brolczyka na temat wartości języka),*
- *sygnalizacja świetlna, telefon, scenografia przystanku autobusowego,*
- *plansze z narysowanymi znakami informacyjnymi,*
- *słowniki (różnorodne),*
- *karty z rysunkami określonych sytuacji komunikacyjnych.*

Część wstępna

I.

1. Uczniowie przedstawiają, wcześniej przygotowaną, scenkę - składanie życzeń parze młodej po uroczystości ślubnej - z wykorzystaniem motywu muzycznego;
    a. osoby: pan młody, panna młoda, czworo gości,
    b. troje gości składa, niesłyszalne dla zespołu klasowego, życzenia na tle głośno rozlegającego się „Marsza weselnego” Mendelsona,
    c. czwarty gość zwraca się do pary młodej:

„ - Moje najserdeczniejsze kondolencje, Moniko życzę Ci oczywiście jak najlepiej, ale nie mogłaś gorzej trafić. Twój mąż wszędzie się spóźnia, zawsze bez grosza przy duszy. Nigdy nie można na niego liczyć. Ale na pewno będziecie żyć długo i szczęśliwie. Kochajcie się i rozmnażajcie, a kłopoty przyjdą same. Pamiętaj, że zawsze możesz na mnie liczyć. Pomoc będzie Ci potrzebna szybciej niż myślisz. Najlepszego ... moje biedactwo”.

2. Uczniowie, w celu przeanalizowania powyższej scenki dramatycznej, uzupełniają - przypiętą o tablicy - planszę z niedokończonymi zdaniami:

Scenka mnie rozśmieszyła, ponieważ .....
Scenka wydała mi się nieprawdopodobna, gdyż .....
Gość zachował się ....., bo .....

II.

***Uwaga**: podczas uzupełniania planszy uczniowie w jednej z ławek zachowują się niestosownie do sytuacji - śmieją się i rozmawiają, wzbudzając zażenowanie pozostałego zespołu klasowego.*

1. Prowadzący zajęcia, po wcześniejszym zaplanowaniu z wybranymi uczniami „hałaśliwego" zachowania, zwraca się do nich podniesionym głosem:

„Ostatnia ławka do dyrektora!"

***Uwaga**: uczniowie podnoszą ławkę i kierują się w stronę wyjścia.*

2. Uczniowie, w celu przeanalizowania powyższej scenki dramatycznej, uzupełniają - przypięta do tablicy - planszę z niedokończonymi zdaniami *(pomijając zdanie trzecie):*

Scenka mnie rozśmieszyła, ponieważ ..... Scenka wydała mi się nieprawdopodobna, gdyż .....

3. Podczas dyskusji na temat: „Co łączy obie scenki" uczniowie winni dojść do następujących wniosków:
   a. ***scenka pierwsza*** – nadawca skierował do odbiorcy niewłaściwy komunikat, niestosowny do sytuacji, czyli kontekstu
   b. ***scenka druga*** – nadawca skierował podobnie niewłaściwy komunikat.

***Uwaga:** na tym etapie lekcji nie należy wymagać od uczniów słownictwa charakterystycznego dla aktu komunikacji językowej, choć poznają je już na etapie gimnazjalnym.*

III.

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z celami lekcji. Zakładają, że w końcowej fazie lekcji – przekona młodzież do słów Jerzego Bralczyka:

„ << Język jest narzędziem >> mówią niektórzy
<< To nieprawda, mówią inni – jak może być
narzędziem coś, co jest częścią nas? >>
A język jest nie tylko częścią nas. Język
Jest naszym sposobem istnienia, a zwłaszcza
Naszego bycia z innymi i dla innych.”

2. Nauczyciel odkrywa, zasłoniętą planszami, cześć tematu lekcji, sugerując uczniom dokończenie w ostatniej fazie lekcji:

Temat lekcji: **Wiem, co mówię... – czyli o ...**

OPRACOWANIE

I.

1. Nauczyciel pokazując rekwizyty, zadaje pytania:
   a. „Co to jest?
   b. „Czemu to służy?

(rekwizyty: *sygnalizacja świetlna,*
telefon
scenografia przystanku autobusowego)

2. Nauczyciel pokazując plansze z narysowanymi znakami informacyjnymi, pyta o treść przekazu

(plansze*: zakaz palenia w miejscach publicznych;*
miejsce w środkach lokomocji dla osób niepełnosprawnych;
punkt gastronomiczny;
opakowanie podlegające ponownemu wykorzystaniu)

3. Uczniowie podsumowując powyższe dwa ćwiczenia, określają rzeczownikiem „KOMUNIKACJA” – wniosek wypływający z zasadności analizy rekwizytów i plansz
4. Uczniowie w słownikach: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, wyrazów obcych i szkolnym – nauka o języku, odszukują treści hasła – KOMUNIKACJA-. Następnie dostrzegają różnice w treści analizowanego pojęcia w zależności od przeznaczenia słownika.

II.

5. Uczniowie tworzą wyrażenia z pojęciem „komunikacja” stosownie do ćwiczeń z rekwizytami i planszami (np. komunikacja autobusowa).

III.

6. Nauczyciel odnosi się do treści hasła słownikowego „KOMUNIKACJA”, w którym pojawia się wyrażenie „KOMUNIKACJA JĘZYKOWA”.

Uczniowie zastanawiają się nad warunkami, jakie muszą być spełnione, by doszło do porozumienia miedzy nadawcą a odbiorcą.

7. Nauczyciel w oparciu o planszę, wyjaśnia i dokonuje – wraz z uczniami – analizy modelu aktu komunikacji wg Romana Jakobsona

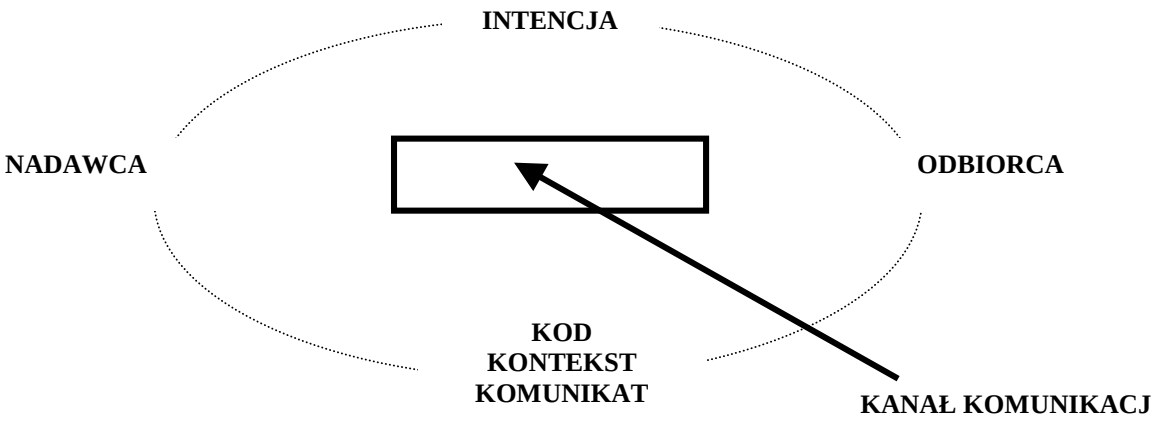

Uwaga: *poniżej rysunku na planszy legenda wyjaśnia znaczenie poszczególnych pojęć.*

8. W sprawdzenia stopnia zrozumienia powyższego schematu uczniowie – w grupach – dokonują charakterystyki nadawcy, odbiorcy i pozostałych elementów modelu komunikacji, na podstawie odczytanej przez nauczyciela scenki:

   *„**Anna**: Wiesz, zaczynam się zastanawiać, dlaczego się wciąż kłócimy? Dlaczego nie potrafimy rozmawiać jak kiedyś? Jest przecież coraz gorzej. Ty nie masz ciągle czasu, nie chcesz pójść ze mną do kina, a dawniej nie był filmu, którego byśmy razem nie obejrzały. Co się stało? Wytłumacz mi, o co chodzi?*

   ***Jola** pomyślała, że po raz pierwszy Anna chce spokojnie porozmawiać, nie krzyczy i nie upiera się przy swoim.”*

9. Sprawozdawcy grup, wzajemnie się uzupełniając, analizują: nadawcę, odbiorcę, kanał komunikacyjny, kod, kontekst, intencje i komunikat.

10. Nauczyciel prosi o przypomnienie scenki dotyczącej życzeń „przyjaciółki po uroczystości ślubnej koleżanki oraz sytuację wyreżyserowaną, która prowokowała uczennice do wyniesienia z klasy ławki _ w celu podania tego elementu schematu komunikacji, który odpowiedzialny jest za brak komunikacji.

11. Uczniowie proponują dokończenie tematu lekcji

Temat lekcji: ..... - .....o „dobrej” komunikacji.

12. Nauczyciel ponownie skupia uwagę młodzieży na rekwizytach i planszach z narysowanymi znakami informacyjnymi celem wykazania różnic, biorąc pod uwagę różnorodność kanałów komunikacyjnych.

PODSUMOWNIE

I.

1. Uczniowie, zachęceni przez nauczyciela, argumentują swoje stanowisko, co do tezy zapisanej na planszy – motta lekcji:

„(...)

A język jest nie tylko częścią nas.

Język jest naszym sposobem istnienia,

A zwłaszcza naszego bycia z innymi i dla innych!

II.

1. W celu podsumowania lekcji uczniowie w grupach analizują karty z narysowanymi i opisanymi sytuacjami komunikacyjnymi. W ten sposób dokonują analizy poszczególnych elementów aktu komunikacji;

grupa 1 – rozmowa koleżanek podczas dyskoteki na temat tańczących zakochanych par,

grupa 2 – rozmowa telefoniczna z bratem,

grupa 3 – pisanie listu w celu zachęcenia do przeczytania „Pana Tadeusza” A. Mickiewicza,

grupa 4 – plakat Orkiestry Świątecznej Pomocy

III.

2. Sprawozdawcy relacjonują efekt pracy w grupach.
3. Nauczyciel ocenia aktywność uczniów.
4. Nauczyciel zaprasza ucznia, który wyraził chęć wygłoszenia z pamięci wiersza autorstwa Biernata z Lublina.

Z języków wszystkich mądrości
Nauk wszelkich ich chytrości;
Wszelka sprawa każdej rzeczy
Przez język się zawsze toczy.
A co nad język gorszego
Wszystkim ludziom mierzieńszego?

Językiem się zabijają,
Mocne miasta przewracają;
Walki i bitwy z języka,
On czyni z pana nędznika;

I cokolwiek ludziom szkodzi,
Wszystko z języka pochodzi [...].

(Biernat z Lublina)

5. Uczniowie, na kartkach przygotowanych przez nauczyciela, oceniają przebieg procesu lekcyjnego.
6. Nauczyciel zapoznaje uczniów z wymaganiami podstawowymi i ponadpodstawowymi w zakresie aktu komunikacji językowej.
7. Uczniowie zapoznają się z poleceniem zadania domowego.

Opracowała
Wioletta Ossowska
nauczyciel języka polskiego
w ZSŻŚ w Nakle nad Notecią